

RAPPORT KAN BASIS ZIJN VOOR NIEUW MONUMENTENBELEID

drs. ir. Aldert Dreimuller

Tijdens de begin deze maand in Zutphen gehouden vakbeurs Restauratie werd het rapport 'Centrale Voorzieningen voor de Monumentenzorg' gepresenteerd. Een opmerkelijk rapport, omdat de Rijksdienst voor de Monumentenzorg – als opdrachtgever van het onderzoek dat aan het rapport ten grondslag ligt – aan de mensen in het veld heeft laten vragen hoe zij over de rijksdienst denken en welke voorzieningen zij wensen. De resultaten liegen er niet om. Eindelijk worden man en paard genoemd. Gelukkig op een positieve manier, zodat dit rapport de basis zou kunnen zijn voor een nieuw monumentenbeleid. De studie is uitgevoerd door Nelissen en Vocht van de Katholieke Universiteit Nijmegen in het najaar van 1986. Het onderzoek is een eerste verkenning van de problematiek en heeft een oriënterend karakter. Na analyse van nota's en jaarverslagen van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en gesprekken met de leiding is het veld benaderd. Daarbij zijn veertig gesprekken gevoerd met mensen van rijk, provincies, gemeenten en particuliere organisaties. Verder zijn er twee workshops met een enquête gehouden. In totaal zijn ongeveer driehonderd mensen bereikt. Het rapport is helder geschreven en de resultaten zijn onverdoezeld weergegeven. Het verdient aanbeveling om niet alleen de samenvatting te lezen, maar rustig de tijd te nemen voor het hele verhaal. Dat zal ik hier nu

niet doen. Wat krenten uit de pap moeten voldoende zijn. Interessant is vooral hoe het veld denkt over de rijksdienst en hoe de toekomst wordt gezien. De ondervraagden hebben een zeer kritisch oordeel over de wijze waarop de Rijksdienst voor de Monumentenzorg zijn taken in het verleden heeft vervuld. Dat geldt voor de beschermende taken, maar in het bijzonder voor de afhandeling van restauratie-aanvragen en de daaraan te koppelen subsidieaanvragen. Opvallend is wel, dat de kritiek opbouwend is gesteld. In algemene zin wil men de Rijksdienst voor de Monumentenzorg – en terecht – niet kwijt.

Doorbraak

Men zou kunnen spreken van een doorbraak in het denken over de monumentenzorg. Alleen, zo nieuw zijn de ideeën niet. Al jaren wordt van verschillende kanten geroepen dat een nieuw monumentenbeleid nodig is en dat de rijksdienst niet functioneert. De doorbraak betreft daarom niet zozeer die ideeën, maar wel het feit dat de rijksoverheid en de rijksdienst de resultaten van een studie publiceren en ondersteunen, waarin die ideeën tot uitdrukking worden gebracht. De ondervraagden vinden een adequate belangenbehartiging van de monumentenzorg zeer belangrijk. Er wordt gewezen op het feit dat als de monumentenzorg onvoldoende politieke en bestuurlijke aandacht krijgt, het beleid niet of onvoldoende

wordt behartigd. Daarom acht men ook een gericht rijksbeleid noodzakelijk.

Aan de basis van een gericht rijksbeleid moet een duidelijke visie liggen in termen van heldere doelstellingen én een gerichte inzet van middelen. Zoals bekend was de voornaamste kritiek op de nota over monumentenzorg van mei 1984 het ontbreken van een dergelijke beleidsvisie.

Band wenselijk

Een derde punt dat de deelnemers aan het onderzoek noemen is het feit dat er moet worden gelet op de relatie met andere beleidssectoren (VROM/EZ/So-Za). Met name wordt genoemd de relatie met VROM en de stadsvernieuwing. Voor woonhuismonumenten acht men een nauwe band met VROM wenselijk, ook in financieel opzicht. Een adequate belangenbehartiging gericht op het rijksbeleid en de relatie met andere beleidssectoren zijn de doorslaggevende argumenten om een centraal instituut te bepleiten. Zo'n centraal instituut zou in een aantal opzichten afwijken van de huidige Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Eenvoudig aanpassen van de rijksdienst is daarom niet mogelijk. Er bestaat een grote behoefte aan een Rijksdienst voor de Monumentenzorg 'nieuwe stijl'. De geïnterviewden zijn heel duidelijk in hun kritiek op de behandeling van aanvragen van restauratie-subsidies. In het kader van de decentralisatie zullen de gemeenten de restauratie-aan-

vragen behandelen. Ook zullen zij in meerjarenramingen aangeven welke monumenten in welk jaar voor restauratie in aanmerking komen. De gemeenten mogen nu echter nog niet de subsidiabele kosten vaststellen. Dat privilege is in het voorstel van minister Brinkman nog voorbehouden aan de rijksdienst. Haast unaniem wordt dit afgewezen. De gemeenten zelf dienen de subsidiekosten te berekenen en vast te stellen (en daarmee de hoogte van de subsidie). De consequentie is dat ze dan ook de verantwoordelijkheid moeten dragen.

Navolging

Nelissen en Vocht hebben met deze bijzondere studie hun reputatie waar gemaakt. De methodiek van het onderzoek verdient navolging in andere beleidssectoren van de overheid. De aanpassing van het rijksbeleid op maatschappelijke behoeften kan ermee worden bevorderd.

Een doorbraak ook. Niet alleen krijgen nieuwe ideeën eindelijk de ruimte, waardoor echt een nieuw beleid kan worden geformuleerd. Maar eindelijk kan de kritiek die op de rijksdienst breed leeft een uitweg vinden. Dat de rijksdienst dit toelaat is zeer moedig. Terecht vragen de onderzoekers die openheid van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg niet bot af te straffen: 'Een organisatie die de durf heeft om zich zelf in alle openheid ter discussie te stellen heeft recht op fair-play'.